

При цьому, вони здійснюють діяльність по всебічному захисту прав жінок та підвищенню інтересу суспільства до гендерної рівності в різних прошарках діяльності.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року №254к/96-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80> (Дата звернення: 24.04.2024).

2. Давидова Н.О., Менджул М.В. Громадське об'єднання та громадська організація: дихотомія понять. 2020. С. 56

3. Грицай І.О. Механізм забезпечення принципу гендерної рівності: теорія і практика. Монографія. Міністерство внутрішніх справ України. Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Хай-Тек Пресс. 2018. URL: https://er.dduvs.in.ua/jspui/bitstream/123456789/3750/1/%D0%93%D1%80%D0%B8%D1%86%D0%B0%D0%B9%20%D0%86.%D0%9E._%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F.pdf

Назарчук О. М.,
доктор філософії (Ph.D.),
доцентка кафедри приватного права,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

ПОНЯТТЯ ГАЗЛАЙТИНГУ В СІМЕЙНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ

Поняття газлайтингу не всім відоме, але кожен з нас сам того не підозрюючи зіткнувся з ним. Тема газлайтингу стає все актуальнішою сьогодні, оскільки суспільство стало проінформоване щодо важливості психічного здоров'я та емоційного благополуччя. Зростання визнання газлайтингу як форми емоційного насильства, наголошує на необхідності обговорення та запобігання таким взаємодіям як в особистих відносинах, так і в навчанні, робочому місці.

Серед безлічі способів впливу на психіку людини газлайтинг займає особливе місце через свою таємність і здатність руйнувати індивідуальне сприйняття реальності.

Здатність побачити ознаки газлайтингу в сімейних правовідносинах, будь то особисті, професійні чи навіть соціальні взаємодії, потребує не лише уважності, а й розуміння того, як працює людський розум. Це знання дозволяє захистити власну психіку від шкідливого впливу та впевнено почуватися навіть за умов психологічного тиску. Через призму реальних прикладів стає зрозуміло, як газлайтинг проникає в наше життя. Психологічне насильство, як загроза психологічній безпеці в освітньому середовищі є гострою науковою проблемою, яка зумовлює актуальність дослідження.

Освітнє середовище є тим виховним фактором, в якому людина здатна самореалізуватися. Морально-психологічний клімат є показником рівня розвитку колективу, його психологічних резервів, тобто залежить від того, які стосунки складаються між усіма його учасниками, які цінності і норми утворюють, як долають бар'єри психічної напруженості тощо. Основною загрозою в процесі взаємодії учасників інклюзивного освітнього середовища є отримання психологічної травми. Формування особистості кожного студента відбувається в контексті впливу освітнього середовища на особистість. Існують різноманітні форми прояву психологічного насильства, зокрема: булінг (цькування учасників освітнього процесу), аутинг (публічне розголошення інформації про сексуальну орієнтацію або гендерну ідентичність іншої людини без її на те згоди), кібергбулінг (приниження особи через соцмережі) та газлайтинг [1].

Що ж таке газлайтинг? Це форма психологічної маніпуляції, де головне завдання, це змусити засумніватися в об'єктивності того, що відбувається насправді. Феномен такого психологічного впливу, історично відомий психологам, адже ще відомі китайські філософи досліджували мистецтво

створювати та реалізовувати за допомогою хитрощів плани з прихованою кінцевою метою [2]. Цікаво те, що назва поняття газлайтингу виникла від фільму «Газове світло», що в перекладі з англійської звучить як «Gas Light». Фільм був знятий ще в 1944 році, де чоловік маніпулює дружиною до такої міри, що вона думає, що втрачає розум. Відтак, ми вбачаємо «світло, яке не гріє». Йдеться про різновиди витонченого психологічного насильства, застосовуваного навмисно протягом тривалого часу.

В освітніх закладах газлайтинг може відбуватися, коли викладач чи адміністрація навчального закладу ставлять під сумнів здатність студента або його досягнення, ігноруючи чи недооцінюючи реальний внесок та успіхи. Це може призвести до того, що студент починає сумніватися у своїх академічних здібностях та важливості своїх перемог. Таким чином, газлайтинг може призвести до тривожних розладів, депресії і посттравматичного стресового розладу, може викликати хронічний психологічний стрес, який з часом може завдати шкоди фізичному здоров'ю для майбутнього фахівця.

Однак, варто підкреслити, що студенти, які свого часу стали жертвами газлайтингу у закладі вищої освіти, вказували, що цей стан негативно впливає на все подальше життя людини. Студенти зрідка звертаються до психологів, намагаючись самотійно справитися з тими проблемами, які виникли, що призводить до ще гірших наслідків під час навчання [3].

Дослідження науковців показують, що українські студенти менш захищені, ніж студенти за кордоном, адже у більшості європейських країн існує кримінальна відповідальність за психологічне насилля. До прикладу, кримінальне законодавство Франції встановлює кримінальну відповідальність за психологічне насильство. Покаранням може бути як позбавлення волі, так і штраф від 15 тисяч євро. При повторенні, покарання подвоюється і настає відповідальність керівників за допущення цієї ситуації [1]. До роботи з профілактики та подолання такого негативного явища як газлайтинг повинні

бути залучені всі учасники навчально-виховного процесу – батьки, адміністрація вищого навчального закладу, студенти, викладачі.

На результати навчання і на формування психологічної безпеки особистості значний вплив має емоційна складова освітньої діяльності. Особливо це стосується осіб з обмеженими можливостями здоров'я. Певні порушення в емоційно-вольовій сфері, підвищена напруженість, емоційна невірноваженість, невротизація, тривожність, невпевненість у собі, зниження рівня домагань викликані особливостями їхнього фізичного та психічного розвитку тощо. Відповідне послаблення дії вольових механізмів такої категорії осіб спричиняє виникнення у них станів розгубленості, апатії, відчуженості, роздратування, що призводить до появи додаткових соціально-психологічних бар'єрів у стосунках з іншими учасниками освітнього процесу. Відчуття неповноцінності, високий рівень особистої тривожності заважає їм користуватися можливостями людського життя, може стати серйозною перешкодою до формування ефективних стосунків з ровесниками та викладачами у процесі навчання і сприйняття освітнього середовища як безпечного.

В умовах воєнного стану, надзвичайно важливим є підвищення рівня психологічної безпеки освітнього середовища, тобто створення спільними зусиллями усіх учасників освітнього процесу атмосфери психологічної безпеки освітнього закладу. Заходи щодо зниження та попередження психологічного насильства в освітньому середовищі повинні бути спрямованими на впровадження психологічного супроводу всіх учасників освітнього процесу та формування особистісного почуття захищеності здобувача освіти.

Отже, для того, щоб унеможливити газлайтинг і створити безпечне інклюзивне середовище, кожен повинен мати уявлення не тільки про те, що визнається насильством, але й про те, як створити умови для внутрішньої

безпеки та безпеки референтного довкілля. Забезпечення психологічної безпеки в інклюзивному освітньому середовищі стає можливим завдяки спільній цілеспрямованій діяльності усіх учасників академічного середовища.

Психологічна безпека освітнього процесу – це стан захищеності особистості від погроз щодо гідності, душевному добробуту, позитивному світосприйняттю. Боротьба з газлайтингом у сфері освіти потребує свідомих зусиль щодо підтримки здорового зворотнього зв'язку, прозорості у комунікаціях та створення механізмів підтримки для тих, хто стикається з маніпулятивною поведінкою. Поінформованість про газлайтинг та його наслідки є ключовим фактором, де кожен студент може почуватися почутим.

Створення обізнаної спільноти, де обговорення психологічного здоров'я та взаємоповага стають нормою, сприяє зниженню впливу газлайтингу та підтримує тих, хто стикається з цим явищем.

Список використаних джерел

1. Колодійчук Ю. В. Психологічне насильство як соціально-педагогічна деструкція освітнього середовища вищої школи. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. 2020. Випуск 1 (130). С. 137–144.

2. Студенти мають бути захищеними від боулінгу. URL: <https://eo.gov.ua/studenty-maiut-buty-zakhyshchenymy-vid-bulinhu/2020/11/24/>

3. Що таке газлайтинг? Розбираємось у тонкощах маніпулятивної поведінки. URL: <https://psihologonline.pro/shcho-take-hazlaytynh-vydy-manipulyatsiy/> (дата звернення: 24.04.2024)